

Strokovni kadri v zadrugah

1. s fakulteto in srednje šolo, 2. z nižjo šolo, 3. brez kvalifikacij

Ta risba kaže stanje strokovnega kadra v kmetijskih in obdelovalnih zadrugah v začetku leta 1956. Iz nje je razvidno, da zadruge nimajo dovolj kvalificiranega kmetijskega osebja. V 6.876 zadrugah, kmetijskih in obdelovalnih, dela le okrog 2.080 uslužbencev s fakultetno izobrazbo, kar pomeni, da pride na vsako tretjo zadrugo po en fakultetno izobražen uslužbenec. Od tega števila je le 1.052 uslužbencev, ki so kmetijski strokovnjaki. A od kmetijskih strokovnjakov, ki delajo v zadrugah, jih je le 170 agronomov, medtem ko so drugi tehniki s srednjo strokovno izobrazbo.

Prav tako imajo zadruge malo strokovnih komercialistov uslužbencev. V 6.876 zadrugah dela le 1.611 komercialistov, od katerih jih ima le 141 fakultetno ali srednjo strokovno izobrazbo, medtem ko imajo drugo nižjo strokovno izobrazbo ali osnovno šolo. To je pre malo, glede na to, da imajo zadruge večjo vlogo v prometu tako kmetijskih kakor tudi industrijskih izdelkov in da morajo svojo proizvodnjo čedalje bolj prilagajevati potrebam trga.

Glede knjigovodij stanje prav tako ni mnogo boljše. Od 7.504 knjigovodij (na vsako

zadrugo nekaj več kakor eden) ima le 838 knjigovodij fakultetno ali srednjo strokovno šolo (drugi imajo nižjo strokovno izobrazbo).

Opazno je precej visoko število drugega, nestrokovnega osebja, ki je zaposleno v zadrugah. Od 20.484 uslužbencev, kolikor jih je bilo v začetku leta zaposlenih v zadrugah (splošnih in obdelovalnih), jih je le polovico strokovnih uslužbencev (kmetijskih strokovnjakov, knjigovodij in komercialistov), medtem ko jih odpade okrog 50 odstotkov (10.269) na drugo administrativno in podobno osebje.

V letu 1956 se je stanje strokovnega osebja v zadrugah nekoliko izboljšalo. Organizirano so se lotile šolanja knjigovodij, blaginikov, upravnikov zadrug, traktoristov, revizorjev in podobnih uslužbencev in to s tečaji in seminarji. V nekaterih okrajih in občinah so bile odprte tudi stalne šole za strokovni kmetijski kader. Za šolanje srednjih in višjih kadrov so zadruge in druge zadrugne organizacije dale tudi več stipendij. Vse to pa je premalo in se tako kaže potreba po nadaljnjem pospeševanju tega šolanja, po vztrajnem delu za šolanje strokovnega kadra v zadrugah in kmetijstvu sploh.

Obrati v kmetijskih zadrugah

Kmetijske zadruge, posebno pa splošno, stalno širijo svoje dejavnosti in povečujejo tudi število obratov. Število obra-

	1952	1953	1954	1955
Kmetijski obrati	1.063	2.685	3.346	3.414
Industrija in predelava	2.913	3.679	4.189	5.011
Trgovina in gostinstvo	14.839	16.172	15.017	14.495
Obrt	1.990	2.115	1.683	1.104

Kmetijski obrati (ekonomije, plemenilne postaje, postaje za osemenjevanje in podobno) se čedalje bolj množijo. V primerjavi z letom 1952 se je število teh obratov skoraj za trikrat povečalo.

Povečuje se prav tako tudi število obratov industrije in predelave, posebno pa obratov za predelavo kmetijskih pridelkov, kakršni so: mlekarne, žganjekuhli, izdelovalnice marmelade, hladilnice, klavnice in podobno.

Ob koncu leta 1955 so imele kmetijske zadruge nekaj manj prodajnih in branjarj, medtem ko se gostinski objekti po številu večinoma vzdržujejo na ravni prejšnjih let. Letos je pri zadrugah občutiti težnjo, da bi se osvobodile gostinskih obratov, posebno pa nerentabilnih, kar je popolnoma pravilno.

Število obrtnih delavnic se je ob koncu leta 1955 znatno

zmanjšalo v primerjavi s prejšnjimi leti. Zmanjšuje se število tistih obrtnih delavnic, ki nimajo neposredne zveze s kmetijstvom, kakor so krojaške, frizerske, čevljarske in podobne delavnice, medtem ko se povečuje število obrtnih delavnic, ki so potrebne kmetijstvu (kolarske, kovaško-podkovalne, mehaničarske in druge).

Se vedno pa se ne zmanjšuje število obratov tako imenovanih komunalnih dejavnosti pri zadrugah, kakršni so: pekarne, električne centrale, vodovodi in podobno. Ob koncu leta 1955 je bilo pri kmetijskih zadrugah 518 majhnih električnih central in 788 pekarn. Veliko teh obratov posluje z izgubo, kar v marsičem ovira zadruge, da bi bolj krepko zajele kmetijsko proizvodnjo in predelavo kmetijskih pridelkov.

KADRI V ZADRUGAH in KMETIJSTVU

Splošni ekonomski in družbeni razvoj zahteva, da se problem kmetijstva, njegova preobrazba in napredek proizvodnje postavijo v prvi plan naših ukrepov in usmerjanj. Zadnja leta se v tej smeri tudi trudimo. Ti napori so prišli do popolnega izraza v predlaganih osnovah družbenega plana za prihodnje leto. To je tudi povsem razumljivo, ker je od napredka kmetijske proizvodnje odvisna tako prehrana prebivalstva in odprava sedanjih ekonomskih težav kakor tudi naš nadaljnji družbeni ekonomski razvoj. Pri tem postavljamo — razen melioracijskih del — v prvi plan: hitro mehanizacijo kmetijstva — uporabo umetnih gnojil in sredstev za zaščito rastlin ter živine, uporabo dobrih semen in sadik, zagotovitev plemenske živine in drobnice in podobno. Vse to s smotrom, da bi povečali donose in delovno proizvodnost v kmetijstvu.

Napori in ukrepi, s katerimi računamo in jih že podvzema družbena skupnost na področju kmetijske proizvodnje, gredo potemtakem v smeri postavljanja znanosti in tehnike v službo proizvajalcev. Praksa zadnjih 10 let je potrdila, da brez tega — brez znanosti in tehnike (uporaba kemičnih sredstev, mehanizacije in druge) ni napredka in intenzifikacije kmetijstva, ni visokih donosov na površinsko enoto, na sadno drevo, na delovno enoto, na glavno živino. Nerodovitnih let ne moremo stalno pojasnjevati s sušo in drugimi elementarnimi nepravilnostmi. Sodobna obdelava zemlje, širše uporabljanje sodobne znanosti in tehnike, lahko močno kljubuje učinku naravnih sil — suši, poplavam itd., kar je praksa že davno potrdila.

Širše uporabljanje sodobne znanosti in tehnike v kmetijstvu in sprejemanje semen, kemizacije, mehanizacije in drugega, zahteva

prvič, organizacijo, ki bo sposobna, da z družbenimi silami in s njihovim stalnim povečevanjem organizira proizvajalce tako, da bi bili čim bolj pripravljeni za uporabo in izkoriščanje teh sredstev na svoji zemlji, drugič, kadre, ki bi znali in smeli na široki fronti brez številnih »poskusov«, »preizkusov« in podobno — ker so ti preizkusi v sodobnem kmetijstvu že davno uspešno opravljeni — lotiti se odločneje uporabljanja znanosti in tehnike v kmetijstvu.

Organizacije, ki delujejo v kmetijstvu in na vasi. To so kmetijska posestva, kmetijske, obdelovalne in druge proizvajalce zadruge. Te je treba pravilno usmeriti v izdelavi plana kmetijske proizvodnje, računati z njimi, obrniti jih bolj odločno v smer opremljanja s sodobnimi sredstvi, izvajanja programa pospeševanja ukrepov v kmetijstvu in jim pri tem pomagati. Čim

Stanje strokovnega kmetijskega kadra

No, o njih tu ni in ne bo govora, temveč o kadrih. To je za ta trenutek mnogo bolj važno. Predvsem zato, ker tudi organizacije ne bodo opravile svoje naloge, če jih ne bodo vodili kadri, ki bi bili sposobni, da ustvarjajo in spravljajo v življenje ustrezajoči program ter znajo praktično graditi socializem v kmetijstvu in na vasi. Kadarkoli pa je govor o kadrih v kmetijstvu vedno mislimo na agronome, v najboljšem primeru na kmetijske strokovnjake.

Tako gledanje na kadre v kmetijstvu — z reduciranjem tega problema samo na agronome, na nižje, srednje in višje kmetijske strokovnjake — zožuje naš boj za preobrazbo vasi, za napredek kmetijstva, za postavljanje znanosti in tehnike v roke kmetijskih proizvajalcev. Če bi hla stvar v tem, bi mi ta problem naglo rešili, ker nimamo kmetijskih kadrov manj kakor nekatere kmetijsko razvite države.

socializma in vasi, za organiziranje sodobne proizvodnje, za izročitev sodobne znanosti in tehnike v službo kmetijstva;

tretjič, odkod, kako in s kakšnimi sredstvi vodijo ti kadri kmetijsko proizvodnjo, kako in s kakšnim odnosom in v kakšnem časovnem razdobju prihajajo v stik s kmetijskim proizvajalcem.

V zadrugah je malo uslužbencev s strokovno izobrazbo

Takoj se bomo zedinili v tem, da imajo kmetijske organizacije, zadruge in kmetijska posestva malo strokovnega kadra. Potrebujemo v večjem številu ne samo agronomov, temveč tudi komercialiste, knjigovodje in druge šolane gospodarke voditelje.

Takih kadrov nimamo v teh organizacijah, ali pa jih imamo zelo malo. Brez njih niti sami kmetijski strokovnjaki ne morejo napraviti veliko. Podatki zbrani ob koncu leta 1955 na primer povedo, da je bilo v 6172 kmetijskih zadrugah 17.700 uslužbencev. Med temi je bilo 721 kmetijskih strokovnjakov (104 agronomi in 617 tehnikov), 30 veterinarjev in veterinarskih tehnikov, 141 komercialistov s popolno srednjo šolo in fakulteto, 1.400 drugih »komercialistov«, največ z osnovno šolo, okrog 6.000 »knjigovodij« z nižjo šolsko izobrazbo, večinoma z osnovno, in okrog 8.700 raznih administrativnih uslužbencev.

Tak kader pa naj se trudi kolikor more — številni med njimi se tudi zelo trudijo — ne more vsopobiti te organizacije za vse naloge. Niti v kmetijskih obdelovalnih zadrugah ni s temi kadri mnogo bolje. V 717 zadrugah je bilo konec leta 1955 2.784 uslužbencev. Med temi je 331

kmetijskih strokovnjakov 18 veterinarjev, 61 komercialistov in 788 knjigovodij. Drugi so administrativni uslužbeni. Velika večina teh uslužbencev ima samo osnovno šolo.

Kje so vzroki za tako stanje kadrov v kmetijstvu in zadrugah in kje naj iščemo rešitev za sodobno proizvodnjo, za uporabo mehanizacije, kemizacije in drugih pridobitev sodobne agrotehnike, na katero družbena skupnost računa?

Zadostuje, če samo pripomnimo — brez želje, da bi se pri tem zaustavljali, ker je to samo del vzrokov — da imajo logarji, cestarji in podobni zelo urejene hiše. Obvezno imajo tudi »sredstva« za to delo: puške, kladiva, lopate, vozičke in drugo. Če bi kmetijske organizacije in ljudski odbori preskrbeli agronomom in drugim kadrom, ki so potrebni v kmetijstvu, samo take hiše, bi jih bilo mnogo več v teh organizacijah. Zato so danes na razpolago skladi, ni pa še orientacije.

Šolanje neposrednih proizvajalcev

Osnovna stvar za moderno kmetijstvo pa vendarle ni povečanje števila agronomov, komercialistov, knjigovodij in drugih organizatorjev in voditeljev vaškega gospodarstva. Osnovna stvar so šolani kmetijski delavci in proizvajalci — kmetje — ki bi bili sposobni in pripravljeni uvajati sodobna sredstva v kmetijstvo. Z njihovim šolanjem, z dobro izbranimi programi bi bilo treba dati kmetijstvu poljedelce, ki bi bili traktoristi, živinorejci, rejci perutnine, sadjarji, vinogradniki in podobno, ki bodo znali uporabljati pridobitve znanosti v kmetijstvu. Samo neposredni proizvajalci in kmetijski delavci, ki ve, za kaj je treba orati, ustrezajoče globoko, za kaj je treba uporabiti to agrotehniko itd., je lahko nosilec napredka v kmetijski proizvodnji.

Volarji in konjarji, žančji in kopači — kakršni prevladujejo v našem kmetijstvu — ne morejo biti nosilci sodobne kmetijske proizvodnje. Niso ti proizvajalci nezaupni do novega v kmetijstvu zato, ker so konzervativni, temveč zato, ker ne znajo. Ne zadržujejo volov, srpa, motike in drugih zastaralih sredstev za proizvodnjo, ki jih je moderno kmetijstvo pred 10 in 100 leti vrгло v staro železo, zato, ker so proti delu s traktorji in drugimi stroji, proti uporabi boljših semen, umetnih gnojil, sredstev za zaščito rastlin in živine itd., temveč zato, ker sodobna znanost in tehnika nista postali njihova last. Zato naši ukrepi, če ne bomo šli po poti šolanja in usposabljanja kmetijskih delavcev in proizvajalcev, za mehanizacijo, za napredek semenarstva, kemizacije in drugo, ne bodo dali ustrežajočih rezultatov.

Postopno, toda sistematično šolanje tistih najbolj pripravljenih, da sprejmejo in v praksi uporabijo znanost in tehniko, je pot usvarjanja in pravičnega uporabljanja kadrov v kmetijstvu. To so šole,

ki bi jih morala imeti vsaka občina, v kateri tvori kmetijska proizvodnja osnovni vir dohodkov. Toda tudi šole, ki bi imele poseben program in metodo dela, drugačno, kakor jo imajo sedanje šole. Te šole bi verjetno odprle problem in potrebo sedanjih srednjih kmetijskih šol. A tudi takih kmetijskih — in ne samo njih — fakultet.

Delo za strokovno usposabljanje uslužbencev

Nadalje pridejo tako po vrsti kakor po pomenu tisti kadri, ki sedaj delajo in prihajajo delat v zadruge in kmetijstvo. Njihovo izpopolnjevanje je zelo važna in zelo aktualna naloga naših sedanjih napravov za napredek kmetijstva, za usmerjanje zadrug k njihovim osnovni nalogi — pospeševanju kmetijske proizvodnje.

Govora je o enoletnih in dvoletnih zelo različnih šolah, o celim sistemom dopisnih šol za: upravnike, knjigovodje, komercialiste in druge gospodarske voditelje zadrug, zadrugnih obratov, kmetijskih posestev.

Kajti organizacija podjetij, finance, knjigovodstvo, trgovina, statistika in podobno so znanstvene discipline. Ti kadri morajo osvojiti to znanost. In to ne, kakor to večinoma sedaj počutajo v rednih šolah in s tem ustvarjajo uradnike, ki z diplomami vstopajo v ustrežajoče plačilne razrede. Te šole bi morale imeti program in tako metodo dela, ki omogoča tem kadrom da se bodo naučili, kako se praktično gradi socializem na vasi in v kmetijstvu.

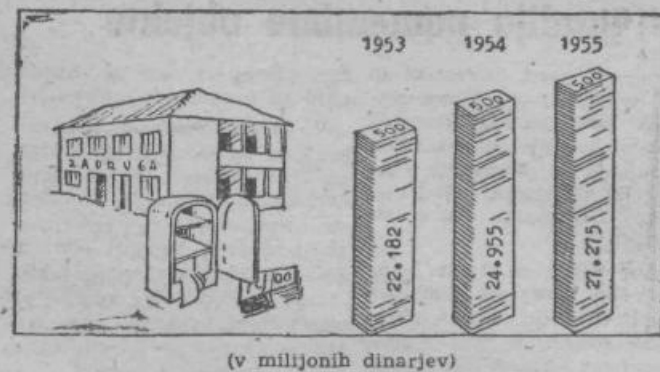
Na terenu te šole že začnejo organizirati. Niso to več kratki seminarji in tečaji. Nekateri zadrugne zveze so se lotile na lastno pobudo izdelave planov in programa za take šole, ki so namenjene zadrugnim kadrom. To so enoletne in dvoletne specialne šole. Razpravljajo tudi o možnosti organiziranja dopisnih šol za posamezne stroke.

Proučevanje tega dela in poslojevanje izkušenj bi moglo pripeljati v sorazmerno kratkem času do zgraditve sistema šol za voditelje vaškega gospodarstva, ki bi znali postaviti znanost in tehniko praktično in službo kmetijskih proizvajalcev.

In nadalje, sistem teh šol bo postavil popolnoma gotovo v novo luč sedanje srednje kmetijske šole — ki kljub vsemu trudu učiteljev, da bi jih povežali čim bolj s prakso — ne dajo tistega kadra, ki je potreben zadrugam in kmetijstvu.

V vsakem primeru morajo te posebne šole dajati diplomne slušateljem, ki končajo šolo. Toda ne diploma, temveč delo in rezultati, doseženi na delovnem mestu (v zadrugi, na kmetijskem posestvu itd.), morajo postati merilo za nagradjevanja in pot za pritegnitev kakovosnih kadrov v kmetijstvo in gospodarske organizacije na vasi. Taki kadri bodo tudi najboljši nosilci novega na področju kmetijske proizvodnje. Dimitrije Bajalica

Osnovna sredstva v zadrugah

(v milijonih dinarjev)

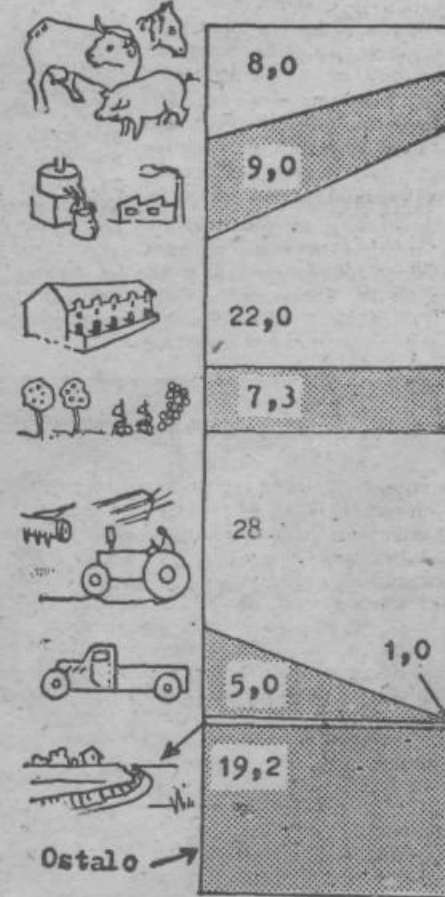
Osnovna sredstva v kmetijskih zadrugah so se povečala, kakor je razvidno, v razdobju od leta 1953 do konca leta 1955 od 22.182 milijonov na 27.275 milijonov din, iz česar je razvidno, da se te zadruge iz leta v leto krepijo in da povečujejo svoje osnovne zmogljivosti (mekhanizacijo, gospodarska poslopja, živinski sklad itd.). Poudariti pa je treba, da je to povečanje še vedno počasno v primerjavi s tistimi, kar bi bilo potrebno in je treba napraviti za napredek zadrug. Zadruge bi morale precej hitrejšim tempom povečevati svoje osnovne zmogljivosti, da bi mogle uspešno izpolnjevati svoje naloge pri pospeševanju kmetijstva in spreminjanju družbenih odnosov na vasi. — Razen tega je treba poudariti, da je znaten del zadrugnih zmogljivosti še vedno nerentabilen: zadruge imajo veliko neuporabnih strojev, neizkoriščenih gospodarskih stavb, precej velike neobdelane površine itd. Pomanjkljivost je tudi v tem, da je zadruga živinoreja še vedno premalo razvita. V mehanizaciji so zadruge precej napredovale, vendar še daleč ne tako, kakor bi lahko. — Da bi okrepile svoja osnovna sredstva, morajo zadruge ustvarjati in povečevati svoje lastne sklade (iz dobičkov, iz katerih bodo kupovale mehanizacijo, plemensko živino in druga sredstva. Tako so ravnale letos številne zadruge, ki so dosegle pomembne rezultate.

V kaj so bile vložene investicije v zadrugah

Ta risba kaže strukturo investicij v kmetijskih zadrugah. Iz nje je razvidno, da so zadruge največji del investicijskih sredstev (okrog 33%) vložile v nakup kmetijskih strojev (traktorjev in drugih) in tovarnjakov. Ta usmeritev je pravilna. Krepitev strojnega parka bo zadrugam omogočila, da bodo v večji meri vplivale na individualne kmetovalce v smeri povečanja proizvodnje in spremembe družbenih odnosov na vasi.

Znatna sredstva so bila prav tako vložena v zgraditev gospodarskih poslopij (okrog 21 odstotkov). To pojasnjujejo s čedalje večjo potrebo zadrugnih ekonomij po takih poslopijih. Treba pa je poudariti, da so precej večika sredstva bila vložena v negospodarska poslopja (okrog 374 milijonov dinarjev).

Poudarimo od drugega še naložbe v industrijo in predelavo (okrog 9%) in nakup plemenske živine (6,6%). Z nakupom plemenske živine vpliva zadruga na napredek živinoreje na individualnih go-

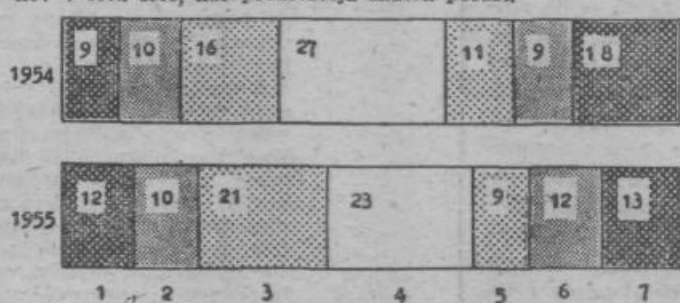

tijstva, čeprav se je občutno povečal, je še vedno majhen. Razen tega so kmetijski objekti v zadrugah še vedno nerentabilni, kar je eden izmed glavnih vzrokov počasnega povečevanja dohodkov iz kmetijstva v zadrugah.

Največji dobiček ustvarjajo zadruge iz prometa s kmetijskimi pridelki, nato pa iz druge trgovine. V letih 1954 in 1955 je bil dobiček zadrug na primer naslednji:

Vrsta dejavnosti	Delež v skupnem dobičku	1. 1954	1. 1955
Kmetijstvo	—	—	—
Predelava in industrija	13%	7%	7%
Odkup kmetijskih pridelkov	52%	53%	53%
Druga trgovina	29%	26%	26%
Gostinstvo	4%	3%	3%
Obrt	2%	7%	7%
Drugo	—	3%	3%
Skupaj	100%	100%	100%

Skupni dobiček kmetijskih zadrug izražen v absolutnih številkah je porasel od 3.007 milijonov v letu 1954 na 4.484 milijonov v letu 1955, kar predstavlja znaten porast.

Delež posameznih vrst dejavnosti v skupnem dobičku: 1. kmetijstvo, 2. predelava in industrija, 3. odkup kmetijskih pridelkov, 4. druga trgovina, 5. gostinstvo, 6. obrt, 7. drugo

Poslovanje kmetijskih zadrug

Po podatkih Glavne zadrugne zveze so kmetijske zadruge imele v letih 1954 in 1955 naslednji skupni dohodek:

	(v milijonih)	Indeks
Skupni dohodek	1954 = 100	1955 = 100
Ljudska republika	1.954	1.955
Srbija	9.564	11.053
Hrvatska	11.718	13.826
Slovenija	6.710	7.055
Bosna in Hercegovina	4.569	4.895
Makedonija	1.031	1.178
Crna gora	1.018	1.488
Skupaj	34.610	39.495

Na tako neenakomerno gibanje in povečanje dohodkov v zadrugah so vplivali določeni objektivni elementi — dosedanj sistem odkupa, žitni režim itd. Potrebno pa je poudariti, da je stanje dohodkov v zadrugah predvsem rezultat aktivnosti pri delu za napredek kmetijstva in prometa v zadrugnih organizacijah. Potemtakem ti podatki delno odražajo tudi aktivnost zadrug v posameznih republikah.

Struktura skupnega dohodka v zadrugah se iz leta v leto izboljšuje, kar je razvidno tudi iz naslednjega pregleda:

	(v milijonih)	Indeks
Dejavnost	1954	1955
Kmetijstvo	3.017	4.886
Predelava in industrija	3.646	3.886
Odkup pridelkov	6.542	8.098
Druga trgovina	9.394	9.129
Gostinstvo	3.779	3.266
Obrt	3.166	5.114
Drugo	6.243	5.116
Skupaj	34.610	39.495

Kakor je razvidno, imata v dohodkih zadrug največji delež promet in gostinstvo (53 do 54% v letu 1954-55). Delež kme-

spodarstvih, kar je zelo važna za nadaljnji napredek kmetijstva. Vendar se nam zdi, da bi bila lahko sredstva vložena v nakup plemenske živine večja glede na pomen teh investicij za kmetijstvo.